

Тема: Вчення про породу

1. Поняття про породу.
2. Основні ознаки породи.
3. Константність і пластичність порід
4. Генетичний потенціал

Вчення про породу сільськогосподарських тварин розроблено в класичних роботах П.М. Кулішова, М.Ф.Іванова, Д.А. Кисловського та інших учених зоотехнії. Вчені вважають, що порода є продуктом праці людей багатьох поколінь. Використовуючи спадковість і мінливість організмів, люди створили значну групу тварин, що схожі за напрямком і рівнем продуктивності та іншими господарсько корисними ознаками, і підтримують ці властивості систематичним добором та підбором. Порода є основною одиницею систематики, яку використовують при класифікації сільськогосподарських тварин. У даний час у всіх країнах світу нараховують близько 3000 порід, зокрема більше 1000 – великої рогатої худоби, 250 – коней, 400 – свиней, 560 – птиці, 600 – овець, 20 – кіз, 60 – кролів тощо. В Україні розводять 82 породи тварин, з них більше 14 нових порід, зокрема 4 молочних та 4 м'ясних порід великої рогатої худоби, 3 – свиней, 2 – овець, 1 – коней, 3 – птиці, 4 – кролів та ін.

Узагальнюючи визначення багатьох науковців, порода – це створена працею людини численна група домашніх тварин, які мають спільне походження і схожість за рядом характерних особливостей типу і продуктивності, що стійко передаються по спадковості та еволюціонує відповідно до соціально-економічних вимог епохи.

Особливості порід: спільність походження, подібність між тваринами, чисельність поголів'я, ареал, константність і мінливість, корисність для людини, ступінь відповідності соціальному заказу.

Фактори, що зумовлюють формування порід: соціально – економічні; умови зовнішнього природного середовища.

Класифікація порід:

1. За кількістю і якістю праці, витраченої на формування порід:

- а) заводські,
- б) перехідні,
- в) примітивні

2. За походженням (краніологічні класифікації, тобто за будовою черепа);

3. За географічним принципом:

Велика рогата худоба: гірські, низинні, островні, континентальні; а) за характером рослинності-степові і лісові; б) за широтою – північні, південні, полярного, помірнього, субтропічного і тропічного клімату та ін.

Коні: східні (арабська, ахалтекінська) і західні (ардени, англійська чистокровна); в) за ареалом поширення: - породи широкого ареалу; - міжзональні породи; - зональні породи; - локальні породи.

4. За продуктивністю: велика рогата худоба: спеціалізовані(молочні,

м'ясні), комбіновані (молочно-м'ясні, м'ясо-молочні).

Породна група – велика група тварин, на основі яких надалі при спрямованій селекційній роботі створюють нову породу. Породна група ще немає стійких ознак.

Внутрішньопородні типи – в породі є типи тварин, які відрізняються напрямом продуктивності, характером будови тіла, стійкістю до захворювань.

Лінія – основна структурна одиниця породи, має кількісну відмінність, достатню чисельність, походить від видатного родоначальника і зберігає протягом ряду поколінь високі продуктивні та ін..ознаки родоначальника.

Родина – група тварин, яка складається з декількох поколінь видатної матки родоначальниці і схожа з нею певними біологічними та господарськими ознаками.

Здатність тварин однієї породи в ряді поколінь досить стійко зберігати характерні для породи ознаки називають константністю. Константність забезпечується племінною роботою, яка нагромаджує з покоління в покоління однотипні якості тварин, закріплює високу продуктивність окремих індивідуумів і перетворює її в характерну особливість породи. Однак навіть самі константні породи повної 33 однорідності не мають. М.Ф.Іванов вважав, що надмірна однорідність породи може сповільнювати її генетичний прогрес. *Водночас, мінливість порід така, що неможливо знайти ні в одній із них абсолютно ідентичних тварин, що і обумовлює пластичність породи.* Кожен індивід, за винятком однойцевих близнюків, унікальний і неповторний за своїм генотипом. Різноманітність генотипів обмежена величиною варіації спадковості виду, роду. Внутрішньовидова генетична різноманітність є базою для відбору. Тому пластичність породи дає можливість пристосовуватись до різних умов і є фактором подальшого прогресу породи. Чисельність породи доцільно розглядати як кількісне вираження стійкості біологічної системи. Порода стає породою, якщо це достатньо численна група. П.М. Кулешов писав, що в породі повинно бути, як мінімум, кілька тисяч схожих за якістю тварин, а серед них достатня кількість таких особин, які відображають собою напрям, що передбачається у перспективі при роботі з даною породою. Чисельність породи залежить від виду тварин і обумовлена багатьма факторами: її цінність, пристосованість до зони розведення, плодючість маток, кількість і якість високоцінних плідників, швидкість зміни поколінь, техніка розмноження (при штучному осіменінні порода повинна бути численною). У породі повинно бути як мінімум кілька тисяч схожих за якістю тварин, чим більша чисельність породи, тим більша повнота прояву генетичної різноманітності серед індивідуумів і виявлення високопродуктивних тварин. Нині час чисельність нових порід за кожним видом тварин визначається спеціальною інструкцією з апробації порід.

Генетичний потенціал – це генетично зумовлений максимальний рівень продуктивності тварин, якого досягають типові представники даної породи в оптимальних умовах зовнішнього середовища. Для повної реалізації генетичного потенціалу слід забезпечувати повноцінну годівлю тварин,

оптимальні умови утримання та експлуатації. Генетичний потенціал порід в реальних умовах годівлі і утримання тварин проявляється лише на 40–60% від спадково-зумовленого. Цей показник – динамічний і залежить від інтенсивності селекції в породі, використання плідників-поліпшувачів, спрямованого вирощування молодняку.